

به نام خدا

فیسالیس یا عروسک پشت پرده که میوه رسیده آن جنبه خوراکی، دارویی و صنعتی دارد. این گیاه که دارای انواع یکساله و چندساله نیز میباشد از ارتفاعی حدود ۱۰۰ سانتیمتر برخوردار است. فیسالیس، گیاه بومی کشور مکزیک بوده و از آنجا به سراسر اروپا انتشار یافته است. میزان تولید آن در سال ۲۰۰۱ میلادی حدود ۶۰۰ تن گزارش شده که ۸۰ درصد آن به ایالات متحده صادر شده است. این سبزی، جزو پنج سبزی برتر مکزیک محسوب شده و به طور متوسط هر مکزیک در سال، ۳٫۵ کیلوگرم از آن را مصرف میکند. فیسالیس که به گیلان زمینی نیز شهرت دارد، دارای بافتی همچون گوجه فرنگی، و طعمی همچون آناناس و توت فرنگی میباشد و از این جهت میوه‌های منحصر به فرد محسوب می‌شود. در کشورهایی مانند ترکیه، فیسالیس از جایگاه ویژه‌ای در زمینه صادرات برخوردار است. این گیاه در ایران به عروسک پشت پرده نیز معروف است و در کشورهای همسایه به نام های گیلان زمینی و فانوس چینی نیز شناخته می‌شود.

مصارف میوه فیسالیس :

علاوه بر تازه خوری، در اغلب کشورهای اروپایی از محصول فیسالیس به صورت فرآوری شده در شکل های کشمش، میوه خشک، ژله، تهیه سس سالسا، مربا، کمپوت، مارمالاد و بستنی کوکتل میوه استفاده می‌شود و از روغن و چربی این میوه برای استفاده در صنایع آرایشی و بهداشتی و تولید لوسیونهای بهداشتی استفاده میگردد. اگرچه روغن موجود در ترکیبات استروئیدی آن، ظرفیت ترکیب آن را با روغن های دیگر مانند روغن خرما و نارگیل جهت مصرف خوراکی بالا برده است.

شرایط پرورش و نگهداری فیسالیس

فیسالیس گیاهی است کم توقع و مناسب برای اقلیم های نیمه گرمسیری. اگرچه ارقامی از این گیاه در کوهستانها و مناطق سردسیری رشد می کنند اما برای تولید تجاری و اقتصادی، کشت و پرورش آن در فضاهای بسته اعم از زیر پوشش پلاستیک یا سایه بان صورت می گیرد. با اینکه فیسالیس جزو گیاهان بی تفاوت به طول روز بوده اما نیاز به حداقل ۸-۹ ساعت نور آفتاب دارد. چنانچه این گیاه در شرایط نور زیاد قرار گیرد بایستی از سایه بان های ۳۰٪ برای کنترل نور استفاده نمود.

دمای مناسب فیسالیس :

صفر فیزیولوژیک این گیاه، ۶٫۳ درجه سانتیگراد است. اولین جوانه های گل در ۵٫۵ درجه ظاهر می شوند و میوه دهی در ۱۰٫۵ درجه اتفاق می افتد. دمای مناسب جوانه زنی دانه فیسالیس، ۲۱ درجه سانتیگراد (ظرف ۱۰ ساعت) و یا ۳۲ درجه (ظرف ۱۴ ساعت) می باشد. اگر دمای خاک برای جوانه زنی، ۲۵ درجه سانتیگراد باشد، مناسب ترین دما تلقی می گردد.

خاک مورد نیاز فیسالیس :

از لحاظ بافت خاک، خاک سبک لومی شنی با pH بین ۸-۴٫۵ است. همچون سایر گیاهان این خانواده نسبت به EC بالاتر از ۴ نیز متحمل است. تغذیه گیاهی جهت افزایش تولید بسیار ضروری است اما نسبت به خاک های فقیر نیز متحمل می باشد.

نیاز آبی فیسالیس :

نیاز این گیاه به آبیاری، در طول فصل رشد بالا است اما در زمان رسیدن محصول، نیاز آبی آن کاهش می یابد. در هر صورت، برای ۱۰۰۰ متر مربع گلخانه فیسالیس، ۱٫۵ مترمکعب در روز آب نیاز است. در هر دوره کشت برای هر ۱۰۰۰ مترمربع، به طور متوسط ۸-۷ مترمکعب آب نیاز است.

تکثیر فیسالیس :

ازدیاد این گیاه عمدتاً از طریق دانه می باشد اما از قلمه های یکساله چوبی نرم نیز تحت تاثیر هورمون ریشه زایی اکسین می توان استفاده نمود که با موفقیت حدود ۳۸ درصدی همراه بوده است. همچنین از طریق خوابانیدن هوایی و تقسیم بوته نیز می توان آنرا تکثیر کرد.

عملیات داشت فیسالیس :

دوره رشد گیاه از زمان کاشت دانه تا تولید میوه، در شرایط فضای باز، ۹۰ روز می باشد که ۷۰ روز آن مربوط به دوره رشد میوه است اما در شرایط گلخانه‌های دوره رویش از دانه تا پایان تولید، ۹ ماه می باشد که ۵-۶ ماه آن مربوط به دوره باردهی است. اگرچه برخی ارقام مقاوم به سرما تا ۱۰ درجه زیر صفر را نیز تحمل می کنند اما بهتر است برای جلوگیری از سرمازدگی در اواخر پائیز، سطح خاک و ریشه ها را مالچ پاشی کرد.

کود دهی فیسالیس :

همانطور که گفته شد این گیاه نسبت به گیاهان همخانواده خود کم توقع تر می باشد به طوری که میزان کود نیتروژن مصرفی برای یک هکتار ۲۴۰ - ۱۲۰ کیلوگرم و میزان فسفر مصرفی برای یک هکتار ۱۵۰ - ۶۰ کیلوگرم می باشد. همچنین در خاک های لومی شنی برای افزایش عملکرد، مصرف ۱۸۰ - ۹۰ کیلوگرم کود کامل در هکتا و محلول پاشی پتاسیم کلراید ۱٪ قبل و بعد از شکوفه دهی توصیه می شود.

گرده افشانی فیسالیس :

ارقام فیسالیس، خود ناسازگار بوده و برای تشکیل میوه نیازمند ارقام گرده زا و خودبارور می باشد. همچنین استفاده از زنبورهای گرده افشان در گلخانه توصیه می شود.

آفات و بیماریهای فیسالیس :

فیسالیس به طور اختصاصی فاقد بیماری یا آفت می باشد اما مهمترین آفات آن همان آفات و بیماریهای مشترک گوجه و فلفل مانند شته، مگس سفید مینوز و کنه تار عنکبوتی می باشد. مهمترین بیماری های میوه مذکور نیز نماتد آفریقایی جنوبی است که خسارت فراوانی را وارد نموده و همچنین بیماری و آفات دیگری چون عنکبوت قرمز، خرگوش صحرائی، سوسک کک *Chrysomelidae* ، بیماری کپک پودری و نقطه برگ باکتریایی *Xanthomonas* گزارش گردیده است.

منبع:

سایت www.sfim.ir